

אמת בכותרות ראוותניות

שני הורוביץ

מסגור בתקשורת: האם אנו באמת מצליחים לגלות את המציאות האמתית בין הכותרות הססגוניות והאטרקטיביות בעיתונות? הרהור על אודות האריזה התרבותית והצבעונית שבה מגישים לנו העיתונים את המציאות.

מבוססות על ציטוטים, משחקי מילים ורטוריקה המושכת תשומת לב. ייתכן מאוד שכותרות אלו גם ישפיעו על תפיסתנו את המציאות, על מצב רוחנו ואפילו על דעותינו הפוליטיות. אולם בבואנו לחפש את האמת בדיווח שכותרתו "ישראל התעלמה" (מעריב, 17.10.2003) יקשה עלינו הדבר. נצטרך לברור אותה מתוך הציטוטים או משחקי המילים, ולהקטין את מידותיה למידות שאינן מנקרות עיניים, כדי לתרגמה לשפה עובדתית ככל האפשר. תחת כותרת זו, חשף דן מרגלית במעריב סיפור מרתק על האפשרות שהציעו גורמים איראניים לישראל לדון בתנאי החזרתו של הנווט השבוי רון ארד, אך לדברי העיתון ישראל התעלמה וכך החמיצה הזדמנות יקרה מפי. בקריאה ביקורתית של הכותרת, עלינו לשאול את עצמנו לנוכח הנחרצות והביטחון שלה, האם ישראל אכן התעלמה? האם זוהי באמת מראה אובייטיבית המאפשרת לנו לראות את המציאות כפי שהיא? בנוסף, אין בכותרת כדי לספר לנו מה באמת קרה בסיפור מאחר שהתמצית אינה משקפת. גם במקרה זה, עלינו להימנע מליפול לערבוב צבעוני של כותרות זועקות, ויש להודות – מוכרות היטב.

פעמים אף נצטרך להתעלם מגודש הצבעים (אדום, שחור, כחול) המציפים אותה, בניסיון לדעת מה באמת קרה באירוע. 7 עמודים הקדיש ידיעות אחרונות (גיליון העמוד הראשון, 16.10.2003) לסיקור הפיגוע בעזה בו נרצחו 3 מאבטחים אמריקאיים. היו שם תמונות רחבות וכותרות גדולות – חלקן צבעויות באדום בוהק, לדוגמה: "הנבל שפגע – ישלם". הפריזמה של העיתון הופנתה לפיגוע בו קופחו חיי אדם יקרים, לפרשנות על תגובת האמריקאים, וסדר היום של העיתון העמיד בפנינו בררה אחת, הפיגוע ראשון בחשיבותו, העיצומים שתחדש ההסתדרות הופיעו רק בעמוד 16, הסיני הראשון שנשלח לחלל הופיע בעמוד הלפני אחרון.

נכון, אין כל פסול בעריכת העיתון לפי ראייתו ותפיסותיו המקצועיות של העורך, זהו למעשה תפקידו. אולם, כל זה אינו מחייב את הקורא הנאמן (שבמרבית המקרים נאמן מאוד) לשאול

פנים רבות לה אמת, כמספר פנינו המתבוננים בה. גדולי החוקרים, הפילוסופים, הקולנוענים, המדענים וההוגים נדרשו לפנים אלו בניסיונות חוזרים ונשנים לפענח מהו הצופן החוזר שבה, מהי האמת וכיצד נגלה אותה. יש שהאמת משתקפת היטב בחיי המציאות שלנו, ויש שהיא מתעתעת ונדמה שכמו בסרט מתח עשוי היטב אנחנו נמשכים אחר מאורעות דמיוניים מפותלים, ואיננו מצליחים להבין מה באמת התרחש? מהו סדר האירועים? (ומיהו הרוצח?...).

לעתים עלינו לעצור, להביט מסביבנו ולשאול: מהי למעשה אותה המציאות? כיצד משתקפת בה האמת? הרי כל אחד מאתנו חי במקום עבודה ובסביבה משפחתית שונים והוא אף בעל אישיות שונה. האם ייתכן שכולנו נראה אמת אובייקטיבית אחת? יותר מכך, האם בכלל יש אמת אחת במציאות שבה אנו חיים? אמצעי תקשורת ההמוניים הם ראי מרכזי בחיי כולנו בניסיון לראות את האמת. הם המתווכים בינינו הצופים והקוראים לאמת, כפי שהתרחשה במציאות. העיתונים, הטלוויזיה, הרדיו והאינטרנט מציירים בעבורנו את האמת, את המציאות 'ממש כהווייתה', וצובעים אותן בצבעים ססגוניים המצטלמים היטב בכותרות ראשיות ועל פני עמודים נרחבים. הצבעים האלו מושכים עד טשטוש המסר, ועד כמה הם משקפים את האמת לאמתה, נשאל את עצמנו בהמשך. נהרהר גם בנושאים נוספים, כגון: עד כמה אנחנו, הקוראים הנאמנים באמת מושפעים מצבעוניות העיתונים לעומת תוכנם, מי מעצב את הכותרות הראשיות ומה הוא או היא מנסים לומר לנו? ושאלת השאלות: האם והיכן מבצצת לה המציאות האמתית בין חגיגות הצבעים והתמונות המרובות של העיתונות העממית, הפופולרית?

רובנו ניזונים מחדשות אשר אנו קוראים בעיתון יומי אחד וממהדורות החדשות בטלוויזיה. כותרות כמו: "חבצע ענק בעזה" (מעריב, 10.10.2003), "בוש: ערפאת אשם" (ידיעות אחרונות, 16.10.2003), "בדרך למטה" (ידיעות אחרונות, 17.10.2003) נראות לנו כעניין שבשגרה, למרות שבמרבית המקרים הן

